

застосовувати нестандартні уроки, які містять у собі елементи майбутніх технологій, які під час групування у певну систему, що ґрунтується на глибокому знанні потреб, інтересів та здібностей учнів, можуть стати дійсно інноваційними. Серед найбільш поширених форм нестандартних уроків виділяють урок-круглий стіл, урок-семінар, урок-подорож, урок-рольова гра, урок-прес-конференція, урок-вікторина, урок-КВК, урок-фестиваль, урок зі зміною ролей, урок-брейн-ринг, урок-вікторина, урок-бесіда за «круглим столом», урок відкритих думок, урок-залік, урок-диспут, інтегрований урок.

Підбиваючи підсумки, можна констатувати, що застосування нетрадиційних методів та прийомів навчання на уроках іноземної мови сприяє підвищенню загальної обізнаності та освіченості дітей, поглибленню знань з предмета, підвищенню кругозору учнів, перевірці знань учнів у ігровій та захоплюючій формі, активному розвитку пізнавальних процесів у учнів. У добу новітніх технологій саме нестандартні методи є каталізатором посилення вивчення англійської, німецької, польської та інших мов на високому рівні.

Список використаних джерел

1. Медведева О. І. Творчість вчителя на уроці англійської мови. *З досвіду роботи*. Москва: Просвіта, 1992. 430 с.
2. Шавва Т. На якого вчителя іноземної мови чекає сучасна школа? *Освіта.ua*. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/1148/>.
3. Нетрадиційні форми навчання як засіб успішного вивчення англійської мови. URL: <https://vseosvita.ua/library/netradicijni-formi-navcanna-ak-zasib-uspisnogo-vivcenna-anglijskoi-movi-121046.html>

Лілія Нижник

МОВНЕ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Запозичена лексика як лінгвістичний та культурологічний феномен є предметом інтересу багатьох вчених. Сам факт запозичення лексеми з однієї мови в іншу – явище складне і багатогранне. Як приходить слово з однієї мови в іншу? Чому одні мови беруть запозичену лексику, а інші – відкидають її? За якими законами запозичення асимілюються і чому одні лексеми повністю асимілюються в мові, а інші так і залишаються «іноземними словами»?

Вченими-лінгвістами розглядалися різні аспекти запозичень. Зарубіжні лінгвісти, в основному, досліджують цей феномен в контексті двомовності, міжмовного контакту і взаємодії мов як відображення культур (Блумфілд, Пізані, Хауген, Gordon, Partridge, Mencken та ін.).

Вітчизняна лінгвістична школа зосереджує увагу на внутрішньо-системному аспекті. Детально розглянуті принципи і стадії асиміляції запозиченої лексики, запропоновані класифікації запозичень, засновані на різних способах функціонування цього явища (Б. Ажнюк, Л. Архипенко, А. Бабенко, С. Грищенко, В. Дубчинський, Ю. Зацний, Р. Кріцберг, С. Семчинський та ін.).

Незважаючи на існуючий стійкий інтерес до проблеми, сам термін «запозичення» залишається дещо умовним і недостатньо чітко окресленим. Існуючі визначення розглядають це явище, спираючись виключно на лінгвістичні категорії.

Пропонуються такі визначення запозичення, де лексичне запозичення інтерпретується як звернення до лексичного фонду інших мов для вираження нових понять, подальшої диференціації вже існуючих і позначення невідомих, перш за все предметів, явищ і абстрактних понять; запозичення – це проблеми генези мовних одиниць, що проникають в мову в різні періоди її функціонування з інших мов; запозичення – це результат переміщення різних елементів однієї мови в іншу.

Однак очевидно, що явище запозичення досить багатогранне. Воно виходить за рамки виключно лінгвістичних категорій і не може розглядатися як феномен тільки мовної дійсності – контактують не власне мови, а соціуми, мовні колективи [5]. Тому проблема запозичення – перш за все, проблема взаємодії і співіснування двох (або більше) соціумів в одному географічному, культурному і, отже, мовному середовищі. При цій взаємодії неминуче виникає конфлікт (зіткнення) різних культур, уявлень про світ. Запозичуючи лексему, соціум звертається насамперед до культурного та морального уявлення про світ, властивому соціуму-донору, що не може не відобразитись в семантиці і конотативному значенні запозиченої лексики.

Таким чином, і сам термін «запозичення» можна визначити як перенесення концептного, культурного і морального уявлення про світ, вираженого лексичним, фонетичним і графічним рядом, з однієї культури, а, отже, і мови, в іншу.

Виділяються наступні причини запозичення: семантична завантаженість слів рідної мови; полегшене сприйняття запозичених значень завдяки інтернаціональним мовним термінам; стислість; терміноутворення; символічність іноземних слів [4, с. 36–37].

Існує така інтерпретація причин запозичення: потреба в іменуванні нової лексики; потреба в розмежуванні близьких за змістом, але не тотожних понять (вивезення – експорт); потреба в евфемістичній заміні лексики (канцер – рак); потреба у відповідності нерозчленованості цілісності позначуваного (снайпер – влучний стрілець); прагнення до мовної економії (ноутбук – мовний комп'ютер) [1].

Серед передумов запозичення дослідниками найчастіше відзначаються

все ж лінгвістичні умови як внутрішньосистемні, так і міжсистемні. Однак, цілком зрозуміло, що запозичення в мові – результат довгої співпраці представників різних національностей в самих різних сферах життя: торгівлі, освіті, культурі, комерції, політиці, військовій справі.

Як було зазначено вище, в ході цієї співпраці неминучим є процес, коли «стикаються» дві культури, два уявлення про світ, два досвіди життя. Логічно було б припустити, що чим «ближче» ці культури за своїми зовнішніми проявами (мистецтво, предмети побуту, звичаї, звичаї, поняття, міміка, жести), тим менше причин для запозичення.

Як зазначає У. Ванрайх, при входженні нового слова в мову може відбутися наступне: конфлікт між старим і новим словом, зникнення старого слова, спеціалізація значення [6, с. 54]. Можливо припустити, що чим більше потреби в новому слові відчуває мова-реципієнт (поява нового поняття, наприклад), тим міцніше запозичення «осяде» в мові, тим довше воно буде жити в мові-реципієнті.

У вітчизняній і зарубіжній літературі робилися неодноразові спроби класифікувати запозичення головним чином за ступенем їх асимільованості в мові. Так, Л. Баш розрізняє власне запозичення і квазізапозичення [3, с. 30–35]. Серед власне запозичень він виділяє:

1. Варваризми – іншомовні слова і вирази, які вживаються без перекладу з дотриманням графіки і орфографії мови джерела. Ступінь їх адаптації в мові дорівнює нулю.
2. Транслітерації – перша ступінь адаптації запозичення. Лексема «перекладається» з однієї графічної системи в іншу побуквенно.
3. Власне запозичення – слова, що прийшли в мову з інших мов, що передаються засобами графічної системи мови, що запозичує. Такі запозичення не зазнають в мові ніяких істотних змін.
4. Інтернаціональну лексику, що включає в себе: а) слова-космопоніми, більшість з яких мають латинське коріння; б) міжнародні слова, що розуміються в усьому світі (sputnik).

Квазізапозичення – це: 1) переоформлення – морфемне переосмислення слова; 2) слова-мікси – переоформлення, але створювані за правилами мови-реципієнта; 3) слова-гібриди, створені на базі запозиченого слова за допомогою морфем мови-реципієнта.

Ця класифікація детальна, проте вона викликає певні сумніви. По-перше, не досить чітко означена різниця між транслітерацією і власне запозиченням. Виходячи з визначення автора, можна стверджувати, що це практично одне і те ж явище. Розглядається виключно графічна характеристика, яка, в даному випадку, повністю збігається.

Згідно іншої класифікації, слова іншомовного походження прийнято ділити на власне запозичення й іноземні слова. До запозичень відносяться слова, вже засвоєні мовою, які зовсім або майже зовсім не сприймаються як слова не споконвічні. На відміну від них, іноземні слова не

акліматизувалися в мові. Вони ще відчуються як слова іншомовного походження.

Більш обґрунтованою і докладною видається класифікація, згідно якої існують:

1. Повні запозичення – це слова, які залишаються «рівними самі собі» в новому для них мовному середовищі і за зовнішньою формою і за внутрішнім змістом. Такі слова сприймаються як чужорідний елемент в мові, зберігаючи свою іншомовну форму. Це «іноземні слова». Кількість їх нечисленна. До повних запозичень можна віднести і лексеми, що зазнали деяких фонетичних чи граматичних змін. Потрапляючи в нову мову, слово починає жити своїм власним життям, що не може не позначитися на його зовнішній формі і лексичному змісті. Семантична структура запозиченого слова відрізняється від семантичної структури слова в початковій мові, набуваючи свою систему значень і включає в свій зміст елементи, яких не існувало в ньому за межами мови, що запозичує.

2. Відносні – це ті запозичення, які в процесі розвитку мови, що запозичує втратили смисловий зв'язок з прототипами в вихідній для них мові.

3. Слова, створені в межах мови, що запозичує, за допомогою запозичених морфем. Це так звані морфемні запозичення (evolutionism, phonograph, telephone). Зв'язок морфемних запозичень з вихідною мовою більш ослаблений.

4. Слова-кальки. Запозичується принцип мовної реалізації даного поняття (five-year plan).

З точки зору асимільованості: 1) повністю засвоєні мовою – «споконвічноподібні»; 2) спеціалізовані, обмежені сферою вживання, так звані «книжкові слова»; 3) термінологічна лексика, слова місцевого і історичного колориту [2].

Запропонована класифікація відрізняється глибиною і ретельністю лінгвістичного аналізу. Вона заснована на різних принципах і описує як процес асиміляції запозичень, так і принципи входження лексем у мову.

Список використаних джерел

1. Айтмухамедова Д. И. Лексическая синтагматика как объект заимствования (на материале английского и русского языков): автореф. дис. ... к.ф.н. М., 2000.
2. Амосова Н. Н. Морфологические основы словарного состава современного английского языка. М., 1956.
3. Баш Л. М. Дифференциация термина «заимствование». *Вестник Московского университета. Серия 9. Филология*. М., 1989. № 4.
4. Дубичинский В. В. Лексические параллели. Харьков, 1993.
5. Семчинський С. В. Загальне мовознавство: підруч. для студ. філол. ф-тів ун-тів. К.: Вища школа, 1988. 328 с.
6. Weinreich U. Languages in Contact. The Hague-Paris, 1966.